

επισημαίνοντας ότι και αυτοί τα είχαν κάπως βολέψει με μικροδουλειές και μικρομάγαζα στην πόλη³.

Επειδή όμως υπάρχουν αντιδράσεις από τις οικογένειες των εφένδρων πολεμιστών για την υποστήριξη επωνύμων παραγόντων υπέρ των προσφύγων, η *Κρητική Επιθεώρηση* στις 13 Ιουνίου 1924 τονίζει την θετική συμβολή των προσφύγων στην οικονομική και κοινωνική ζωή αναφερόμενη στις εμπορικές τους δράσεις και στην εφαρμογή νέων καλλιεργειών κυρίως στην αμπελοκαλλιέργεια σε μια προσπάθεια να κατευναστούν τα πνεύματα. Δε γνωρίζομε ποιος ήταν ο αριθμός των εφένδρων, σίγουρα όμως οι πρόσφυγες ήταν περισσότεροι και σε χειρότερη μοίρα. Το πράγμα πήρε και πολιτικές διαστάσεις με τους παράγοντες του τόπου να τάσσονται τότε με τους μεν τότε με τους δε.

Στα 1925 δεν έχει σταματήσει η είσοδος νέων προσφύγων στο Ρέθυμνο που διογκώνουν το ήδη υπάρχον πρόβλημα της διανομής των τουρικών περιουσιών μεταξύ των εφένδρων και των προσφύγων. Το θέμα της διανομής ιδίως των μοναστηριακών περιουσιών είναι μέγα στο Ρέθυμνο, εφόσον οι τουρικές περιουσίες δεν επαρκούσαν για την εγκατάσταση των προσφύγων και οι μοναστικές ήταν μεγάλες και ικανές να δώσουν λύση. Στον τοπικό Τύπο υπάρχει λόγος και αντίλογος.

Στο μεσοδιάστημα της επικείμενης διανομής κάποιοι Ρεθεμνιώτες έφεδροι κατέλαβαν μουσουλμανικά σπίτια στην πόλη και η Επιτροπή διέταξε τη βίαιη απομάκρυνσή τους από αυτά ώστε να δοθούν στους πρόσφυγες⁴. Ο Καλαϊτζάκης διαφωνεί με την ενέργεια αυτή των εφένδρων και ζητεί αυτά να δοθούν στους πρόσφυγες. Από την άλλη ο δικηγόρος Ι. Ε. Χατζηδάκης κρούει τον κώδωνα του μπολσεβικισμού για να στηρίξει ότι πρέπει να λάβει μερτικό από τα σπίτια αυτά και ο κόσμος των εφένδρων. Το πρόβλημα ήταν γενικότερο, εφόσον στα 1925, την περίοδο του Πάγκαλου, παρουσιάστηκε εμπλοκή στις σχέσεις ελληνικού κράτους και ΕΑΠ που οδήγησε σε δίκες των υπευθύνων της⁵, ενώ το κράτος δεν είχε τέτοια αρμοδιότητα με αποτέλεσμα να σταματήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα το πρόγραμμα αποκατάστασης σε όλη τη χώρα και στο Ρέθυμνο⁶.

3. *Δημοκρατία* 82/27-4-1924. Οι έφεδροι στρατιώτες των Βαλκανικών πολέμων και όσων ακολούθησαν ως το 1922 απαίτησαν να αποζημιωθούν κι εκείνοι με τις τουρικές περιουσίες και έτσι ανέκυψε μια μακρά διαμάχη στο Ρέθυμνο και στις εφημερίδες με εμπλοκή και των πολιτικών ανδρών της εποχής ως το 1930. Μάλιστα είχαν εκδώσει και την εφημερίδα «Δράσις» της οποίας σώζονται μερικά φύλλα στη Δημοσία Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης.

4. *Κρητ. Επιθ.* 740/18-1-1925. Ίσως οι καταληψίες ήταν έφεδροι, δεν είναι απόλυτα βέβαιο.

5. Βλ. περισσότερα Κοντογιώργη Έλσα, *Η αποκατάσταση 1922-1930, Ιστορία Νέου Ελληνισμού*, 7, 101 κε.

6. Περισσότερα για το θέμα Μ. Δρίτσα, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού* τ. 8, σ. 314-15.

